

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış yedinci İçtima

27.8.1337 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zabtı sabık hulâsası	86	6. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm	
2. — Mazbatalar	86	Söke Reji Memuru Mazhar Beyle Yoran	
1. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm		Reji Memuru İstavri hakkındaki evrakı	
Muhtar Şekûroğlu Haralambos hakkın-		hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye	
daki evrakı hükmiyenin gönderildiğine		Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni	
dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye		mazbatası	89
Encümeni mazbatası	86	7. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm	
2. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm		Lâdik karyesinden Musabeyoğlu Ramazan	
İlgın kazasının Balkı karyesinden Deli		hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderil-	
Ahmedoğlu Ahmed'in evrakı hükmiyesi-		diğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve	
nin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti		Adliye Encümeni mazbatası	89
tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	86:87	8. — Boduroğlu Ahmedin bâkiyei müd-	
3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm İs-		deti cezaiyesinin affı hakkında kanun lâ-	
kil karyesinden İbrahimoğlu Mustafa ve		yihası ve Adliye Encümeni mazbatası	89:91
Lâvanta'nın Ömer'e ait evrakın gönderil-		9. — Safranbolu isyanında fer'an zi-	
diğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve		methal olanların affına dair kanun lâ-	
Adliye Encümeni mazbatası	87:88	yihası ve Adliye Encümeni mazbatası	91:92
4. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm		10. — Kângırı Mebusu Tevfik Efen-	
Bünyanlı Hacı Pavli hakkındaki evrakı		diyle arkadaşlarının, Müftülerin muame-	
hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye		lei tekaüdiyeden istisnalarına dair kanun	
Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni maz-		teklifi ve Şeriye ve Kavanini Maliye enncü-	
batası	88	menleri mazbataları (2/315)	92:94
5. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm		11. — Adliye Encümeninin, Hiyaneti	
Çolak Hacı namı diğer Artık Ömeroğlu		Vataniye Kanununun sekizinci maddesi-	
Mevlûd hakkındaki evrakı hükmiyenin gön-		nin tadiline dair kanun teklifi ve Adliye	
derildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi		Encümeni mazbatası (2/332)	95:100
ve Adliye Encümeni mazbatası	88:89		

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 3 sonra

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KÂTIPLER NAMINA — Faik Bey. (Edirne), Atıf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim, celseyi açıyorum. Zaptı sabık okunacak.

(Faik Bey zaptı sabıkı okudu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Ordumuzun muzafferiyet ve nusratı için Konya Mebusu Vehbi Efendi tarafından dua edildi. Mücahede-i milliyede sebat edilmesine dair mülhakattan mevrit telgraflara cevap yazılması tensip ve İzmir Mebusu Hacı Süleyman ve Sinob Mebusu Abdullah Efendilere mezuniyet ita olundu. Hiyaneti vataniye ile mahkûm Ermeni Papazı Ohanes, Bozkırlı Recep ve Konyalı Mehmed hakkındaki evrak hükmü katiyi ihtiva etmediğinden Adliye Encümenine iade ve Konyalı Bekir, Nikosoğlu Mıgırdıç ve Musaoğlu Kadir hakkındaki mazbatalar tasdik olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

Ekseriyet hâsıl olamadığından ikinci celse açılmamıştır.

Reisisani	Kâtip namına	Kâtip
Dr. Adnan	Faik	Atıf

VEHBİ B. (Karesi) — Tebrik telgrafları için; mülhakattan diyor... Tâbir gerçi doğrudur. Fakat ıstılahça, şivece yanlışır... Vilâyattan denilse...

REİS — O suretle tashih ederiz. Zaptı sabık kabul olundu.

2. — MAZBATALAR

1. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Muhtar Şeküroğlu Haralambos hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Mazbatayı okutuyorum :

Numara : 81

Adliye Encümeni mazbatası

Hanesi bahçesinde bomba bulunmak suretiyle hiyaneti vataniyeye cüret etmesinden dolayı Ilgın'ın Şeyhvefa mahallesi Muhtarı Şeküroğlu Haralambos'un 15 seneye müddetle küreğe konulmasına dair Ilgın Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 24 Mayıs 1337 tarihli ilâm ve evrakı müteferriasi tetkik ve mütalâa olundu. Mahkûmunaleyh Haralambos'un hanesi bahçesinde elinde bomba olduğu halde dolastığını ve ihtifa için vaziyet aldığı gören ve Hükümete ihbarı keyfiyet eden Hasan Çavuşun Antalya'ya gittiği celpnamesi zirindeki meşruhattan anlaşıldığı ve merkûmun alatarikil istinabe ifadesinin zaptı kabil olduğu halde celp ve ihzarında taassürat görüldüğünden bahsile celbinden sarfınazar edilmesi usul ve kanuna mugayir olduğundan hükmü mezkûrun ref'i ile noksanı mezkûrun ikmalî ve yeniden muhakeme icrasıyla tebeyyün edecek hale göre muamele ifası zımında evrakın mahalline iadesi tensibolunarak tasdiki Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

6 Temmuz 1337

REİS — Evrakı hükmiyeyi okumaya lüzum var mı, efendim?. (Hayır hayır, sadaları) o halde efendim Adliye Encümeni mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir, efendim.

2. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Ilgın kazasının Balkı karyesinden Deli Ahmedoğlu Ahmed'in evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Mazbata okunacak.

No : 75

Adliye Encümeni mazbatası

Ilgın kazasının Balkı karyesinden Deli Ah-

medoğlu Ahmed'in hiyaneti vataniyeden dolay ı onbeş sene müddetle küreğe konulmasına dair Konya Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 4 Nisan 1337 tarihli 200 numaralı ilâm ve evrakı müteferriası encümenimizce tetkik ve mutalâa olundu.

Hükmü mezkûr usul ve kanuna muvafık ve esbabı mucibeye müstenidolmakla tasdikı ittifakla tensibolunarak Heyeti Umumiyyeye tevdi kılınır.

6 Temmuz 1337

BEHÇET B. (Kângırı) — Fıkrai hükmiyeyi de okuyalım, efendim.

Fıkrai hükmiye

İcabı keyfiyet hafiyen ledelmüzakere :

Maznununaleyhimden İbrahim ile Hazım'ın İlgin hâdisei isyanıyesine iştirakle aslen veya fer'an hiyaneti vataniyede bulduklarına dair temini kanaat edecek delil ve haber mevcudolmadığından merkûmanın beraetlerine ve sebebi âhardan dolayı mevkuf değillerse hemen tahliyelerine ve diğer maznun Deli Ahmed'in Çekil'den gelen usata iştirakle müsellâhan İlgin'ı basanlar meyanında bulunduğu ve o esnada müştekilerden Hacı Beyin 150 lira kıymetinde iki ve Mustafa'nın 200 lira kıymetinde üç reis kısraklarını ve İlgin'da İsmail Efendinin silâh ve at ve sairesini ahz ve gasbeylediği, kendisinin tahkikatı iptidaiyedeki müevvel ikrarı ve şahitlerin rüyete müstenit aledderecat şahadatı ve İsmail Efendinin silâhını iade etmesiyle sâbit olmuş ve merkûmun isyana re'sen iptidar edenlerden olmayıp Çekil köyünden gelen usata müsellâhan ve bilihtiyar teşriki hareketi hiyaneti vataniyede fer'an methalder bulunmaktan ibaret görülmüş olduğundan ol veçhile fiilî mezkûrun faili olmak üzere mücrimiyetine ve Hiyaneti vataniye Kanununun ikinci maddesiyle Kanunu Cezanın 45 nci maddesine tevfikana ve bidayeti tevkifi olan 4 Şubat 1337 tarihinden itibaren İlgin'da diğer âsilerle beraber Kuvayı Hükûmete karşı silâh istimal ettiği dahi haber verilmesine ve cebir ve şiddetle müteaddit ahz ve gasb efaline iştirak etmesine nazaran on beş sene müddetle küreğe konulmasına ve müşteki Hacı Beyin 150 ve Mustafa'nın 240 lira kısrak bedelinin kendisinden alınıp müştekilere itasına ve diğer müşteki İsmail Hakkı efendi mahkemeye gelip zayıatının mik-

tar ve kıymetini tâyin ve esbabı sübûtiye ve delâilini beyan etmediğinden mumaileyhin o hususta mahkemei aidesine müracaatte muhtariyetine ve 120 kuruş masarifi muhakemenin de kendisinden tahsiline müttetikana ve vicahen karar verilerek müddeiumumi ve merkumün mevcudoldukları halde metni kanun canibi Riyasetten bilkırae usulü tefhim alenen icra kılındı.

4 Nisan 1337

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Yok, sadaları) Mazbatayı reyî âlinize vaz'ediyorum. Adliye Encümeni mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir, efendim.

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm İskil karyesinden İbrahimoğlu Mustafa ve Lâvantanın Ömer'e ait evrakın gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Lâvanta'nın oğlu Ömer ile refiki hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası okuyoruz.

No: 91

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniyeden dolayı İskil karyesinden Lâvanta'nın oğlu Ömer'in üç sene küreğe konulmasına, Sarısakal Mustafa'nın beraetine dair Ak-saray Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 30 Mayıs 1337 tarihli 19 numaralı ilâm ve evrakı müteferriası encümenimizce hükmü einaiden dolayı tetkik ve mutalâa ve icabı müzakere olundu.

Merkum Ömer'in rüfekası hakkında vicahen verilen hüküm mukaddema tasdik kılınmış ve Ömer hakkında da o zaman giyaben muhakeme cereyan etmiş olmasına binaen evrakı esasıyenin işbu evrak ile tevhidolunduktan sonra tetkikat ve tahkikatı lâzimei kanuniye icrası iktiza ediken işbu usule riayet edilmediği gibi silâhı alındığı ve esir ve hapsolunduğu iddia olunan jandarma neferi ile berayı tahsilât İskil karyesine ve kurayı mücavireye memuren izam kılınmış olan Müftü İbrahim Efendinin de istima edildikleri anlaşılmış ve şu suretle hükmün mezkûr noksanii tahkikata müstenit bulunmuş olduğundan ikmali nevakısı zımında mahalline iadesi lâzımgeliyorsa da tetkik ve neticeye göre muamele ifası Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

REİS — Efendim, söz istiyen var mı? (Hayır

sadaları) Adliye Encümeninin mazbatasını kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Mazbata kabul edilmiştir.

4. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Bünyan - lı Hacı Pavli hakkındaki evrakın gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Anestioğlu Pavli hakkında Adliye Encümeni mazbatası var:

Numara : 57

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniyeden dolayı maznununaleyh olan Bünyanın Yenice Rum mahallesinden Anestioğlu Pavli'nin beş sene müebbetle küreğe konulmasına ve merkumdan rüşvet taleb ettikleri iddi olunan Şükrü Efendi ve refiklerinin beraetlerine dair Bünyan Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 3 Nisan 1337 tarihli ve 19 numaralı ilâm ve evrakı müferriasi encümenimize tevdi kılınmakla hükmü einaiden dolayı tetkikatı lâzime icra ve icabı müzakere olundu.

Şuhudu müstemiadan Kayseri Jandarma taburu yazıcılarından Hakkı bin Şükrü'nün ifadesinde ismi geçen Remzi'nin müddeiumumi tarafından dâva şahidi olarak celbi talebedildiği halde mukaddema istima olunmuş olduğundan bahsile tekrar celbine mahal olmadığına karar verilmiş halbuki merkur Remzi maznununaleyh tarafından müdafaaten dermeyan ve olveçhile işhad edilmiş ve dâva hakkında kendisinden hiçbir şey sorulmamış olmakla merkurun tekrar celbi ile istiknahı madde olunmaması hilâfı usul olmakla beraber ittisalindeki terzi Onifos'un celp ve istima olunmamaları ve maznununaleyhe isnadolunan hiyaneti vataniye cürmü kavlı olup muvakkat bir anda tefevvüh edileceğine veya tekrar edebileceği ihtimaline karşı ayrı zamanlarda müteaddit mekânlardan celbedilen ve şahit sıfatıyla mahkemece istima kılınan kesanın aynı sözleri iştmelerinin kabil olmadığının tetkiki ve hâsıl olacak mübayenetin muvacehei hal ve neticei hasılaya göre şahadetinin hükme derececi tesirinin takdiri ilâzımgelirken bu cihetlere de atfı nazar olunmaması yolsuz ve mugayiri kanun olmakla tasdikine imkânı kanuni bulunmayan hükmü vâkıın refi ve nevakısı mezkûrenin ikmali ile yeniden hükme raptı için evrakı dâvanın mahalline iadesi

ittifakla tensibolunarak tasdikı Heyeti Umumiye teklif olunur.

23 Mayıs 1337

REİS — Söz istiyen var mı? (Muvafık sadaları) Efendim, encümenin mazbatasını kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

5. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Çolak Hacı namı diğeri Artık Ömeroğlu Mevlûd hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — İlginli Mevlûd hakkında Adliye Encümeni mazbatası var :

Adliye Encümeni mazbatası

İlgin kazasının Çekili Süflâ karyesinden Çolak Hacı namı diğeri Mevlûd'un hiyaneti vataniye maddesinden dolayı on beş sene müddetle küreğe konulmasına dair kazayı mezkûr Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 11 Haziran 1337 tarihli ve 60 numaralı ilâm ve evrakı müteferriasi tetkik ve mütalâa olundu. Hükmü mezkûr usul ve kanuna muvafık ve esbabı mucibeye müstenidolmakla tasdikı tensibolunarak Heyeti Umumiye tevdi kılır.

6 Temmuz 1337

BEHÇET B. (Kângırı) — Fıkrai hükmiyeyi de okuyalım, efendim.

Fıkrai Hükmiye

İcabi keyfiyet ledelmüzakere : Çekil ve kuryayı saire isyanı meyanında İlgin'a muvasalat eden Çekilisüflâ karyesinden Çolak Tartar Hacı namı diğeri Artık Ömeroğlu Mevlûd hakkında icra kılınan muhakeme neticesinde : Maznununaleyh mevcut usatla beraber İlgin'a indiklerinde aşî memuru Yusuf Ziya Efendi hanesine girerek birtakım işkence ile duvarda muallâk bulunan paltosunu ahz ve gasbettiğini ahiren hükümete gelerek rüfekayi sairesiyle beraber hapishane gardiyanı Ahmed efendiden hapishane anahtarını alarak mahbusini tahliye ettiğini ve bu hususi haneye ve vakai isyanıyeden dolayı idam olunan İlginlı Arif Hoca ve Konyalı Sadrettin efendinin maiyetlerinde beraber olarak müsellâhan girdiğini ve takyelinin hanesinde zuhur eden eşyadan mütevellit arbedenin taraflarından teskin edildiğini ve şu hale nazaran maznun merkurun hakkında is-

nadolunan fecayia cüreti makamı şahadette istima olunan şahudun şahadatı ve kendisinin müevvel ikrariyle sabit olduğundan hareketine temas eden Kanunu Cezanın 45 nci maddesi delâletiyle İhaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesinin ikinci fıkrası mucibince bidayeti tevkifi olan 21 Nisan 1337 tarihinden itibaren on beş sene müddetle hapsine ve mesruk palto bedeli ile cebinde bulunan elli lira hakkında müddeinin aid olduğu mahakime müracaatte muhtariyetine ve Ahmed Çavuşun dahi beraetine ve evrakın merkez müddeiumumiliği memuriyeti âliyesine lüzumu irsaline 17 Mayıs 1337 tarihinde vicahen ve müttefik karar verilerek alelûsul tarafı Riyasetten tefhim kılındı.

17 Mayıs 1337

RASİM B. (Elâziz) — On beş sene hapis cezası olmaz. Kürek cezasıdır...

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Hükümde hapis tâbiri var, kürek olması lâzımgelir. Mazbatanın o suretle tashihi lâzım... Zaten Adliye Encümeni de mazbatada tashihat yapmıştır. O suretle tashih buyurulsun.

REİS — Efendim mazbatayı reyîâlinize vaz' ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

6. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Söke Reji Memuru Mazhar Beyle Yorana Reji Memuru İstavri hakkındaki evrakın gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Söke Reji Memuru Mazhar Beyle rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası var.

Numara : 64

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniye cürmünden dolayı maznununaleyhina olan Söke Reji Memuru Mazhar Beyle Yorana Reji Memuru İstavri'nin idamlarına dair Söke Bidayet Ceza Mahkemesinden sâdır olan 15 Mart 1337 tarihli 56 numaralı ilâmı giyabi ve evrakı müteferriasi müddeiumumiliğin istidasiyle maan encümenimize tevdi kılınmakla tetkik ve mütalâa olundu. Hiyaneti Vataniye Kanununa tevfikân giyaben ita olunan mukarreat katî olmayıp maznununaleyhin derdestlerinde vicahen tekriri muhakeme edileceğine nazaran mevzuubahsolan istidasının reddi ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesi ekseriyetle tensiboluna-

rak tasdikı Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

29 Haziran 1337

REİS — Efendim mazbatayı reyîâlinize vaz' edeceğim. Muvafık görenler lütfen el kaldırsın. Muvafık görülmüştür efendim.

7. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Lâdik karyesinden Musabeyoğlu Ramazan hakkındaki evrakı hükmîyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Musabeyoğlu Ramazan hakkında Adliye Encümeni mazbatası var:

Numara : 73

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniye maddesinden dolayı Lâdik karyeli Musabeyoğlu Ramazan'ın üç sene müddetle küreğe konulmasına dair Saideli Bidayet Mahkemesinden sâdır olan 9 Mayıs 1337 tarihli ilâm ve evrakı müteferriasi tetkik ve mütalâa olundu. Evrak meyanında mevcut 6 Nisan 1337 tarihli şube riyasetinin tezkeresi cevabiyesinde ismi muharrer hükümet tabibi Atıf Efendinin de şahit sıfatıyla celbi ve tahkikatın tevsiî lâzımgeliyorken mumaileyh celp ve istima kılınmamış ve hükmü vâkı şu itibarla noksan tahkikata müstenit bulunmuş olduğundan hükmü mezkûrun ref'i ve bu dairede yeniden bilmuhakeme noksanın ikmalinden sonra hükme raptı için evrakın Saideli Mahkemesine iadesi tensip olunarak tasdikı Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

6 Temmuz 1337

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sadaları) Adliye Encümeni mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

8. — *Boduroğlu Ahmed'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkında kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Boduroğlu Ahmed'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkında bir lâyihai kanuniye var: Onu okuyalım efendim.

25 . V . 1337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Katil maddesinden dolayı on beş seneye mahkûm ve Kastamonu hapisanesinde mahpus bulunan Boduroğlu Ahmed'in tahakkuk eden mâ-

lûliyet ve hali şeyhudatına mebni müddeti bakıyei mahkûmiyetinin affı hakkında İera Vekilleri Heyetinin 24 . V . 1337 tarihindeki içtimasında kabul edilen lâyihai kanuniye sureti musaddakası evrakı müteferriası rapten takdim kılınmıştır. İfayı muktezasiyle neticesinin iş'arına müsaade buyurulmasını rica ederim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi ve
Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

Lâyihai kanuniye sureti

MADDE 1. — Katil maddesinden dolayı 15 seneye mahkûm ve Kastamonu hapishanesinde mâhpus bulunan Boduroğlu Ahmed'in tahakkuk eden malûliyet ve hali şeyhuhatine mebni müddeti bakıyei mahkûmiyeti affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

İera Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaai Milliye Vekili Fevzi	Şeriye Vekili Fehmi
Adliye Vekili Refik Şevket	Dahiliye Vekili Mehmed Ata
Hariciye Vekâleti Vekili Fevzi	Maliye Vekili Hasan
Maarif Vekili Hamdullah Subhi	Nafia Vekili Ömer Lûtfi
İktisat Vekili Mahmud Celâl	Sihhiye Vekili Doktor Refik
Erkâm Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili Fevzi	

Adliye Encümeni mazbatası

Katil maddesinden dolayı on beş sene kürek cezasına mahkûmen Kastamonu hapishanesinde mahpus bulunan Boduroğlu Ahmed'in malûliyet ve şeyhuhatına mebni müddeti bakıyei mahkûmesinin affı hakkındaki 27 Mayıs 1337 tarihli lâyihai kanuniye encümenimizce tetkik ve müzakere olundu.

Tıbbı Adli Encümenince musaddak heyeti sihhiye raporuna müstenit bulunan lâyihai mezkûre münderعاتı encümenimizce de muvafık

görülerek kabulü ittifakla bittensip tasdiki Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

Reis	29 Haziran 1337	
Eskişehir	Mazbata Muharriri	
Abdullah Azmi	Sinob	Mehmed Şevket
Kâtip	Âza	Âza
Kângırı	Sinob	Konya
Neşet Nâzım	Hakkı Hâmi	Refik
Âza	Âza	Âza
Antalya	Biga	Konya
Halil İbrahim	Hamid	Musa Kâzım
(Tabip raporunu da okuyalım sadaları)		
REİS — Peki efendim.		

Tabip raporu

10 Kânunusani 1337 tarihli Sihhiye Müdüriyetinden muhavvel evrak üzerine heyetimizce muayenesi talebedilen Kastamonu hapishanesinde mahkûm Araç kazasının Kel karyesinden Boduroğlu Ahmed'in icra kılman muayenesinde sinninin tahminen yetmiş beş, sekseni mütecaviz olduğu ve muktazayı şeyhuhat inhinai amudifikari ve fitki kebiri muzaaf ve tasallubu şerayin ile müterafik sâdi şeyhi gibi ilel ve emrazla mâlûl ve inhitatı kuvayı umumiyei bedeniyesi de ayrıca meşhut olduğu cihetle ömrü tabîsini ikmal eylemek üzere bulunan merkumun marûlarz işbu hastalıklarının gayrikabili tedavi ve ıslah olduğunu mübeyyin işbu heyeti sihhiye raporu bittanzim takdim kılındı.

20 Kânunusani 1337

Hastane Sertabibi Mehmed Şükrü	Hastane Operatörü Cemil Şerif
Vilâyat Bakteriyoloğu Hapisane Tabibi Zekâi Muammer	Merkez Hükümet Tabibi Talât

BEHÇET B. (Kângırı) — Ne vakit mevkuf olmuştur acaba?

REİS — 1335 te efendim...

(Muvafık, muvafık sadaları) o halde efendim maddeyi okutup reynize koyacağım...

Boduroğlu Ahmed'in bakıyei müddeti mahkûmiyetinin affına dair Kanun

MADDE 1. — Katil maddesinden dolayı on beş seneye mahkûm ve Kastamonu hapishanesinde mahpus bulunan Boduroğlu Ahmed'in tahakkuk eden malûliyet ve şeyhuhatına mebni bakıyei mahkûmiyeti affedilmiştir.

REİS — Maddeyi kabul edenler, ellerini kaldırırsınlar. Kabul edilmiştir, efendim.

MADDE 2. — İşbu kanunun ierasına Dahiliye ve Adliye vekilleri memurdur.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler, ellerini kaldırırsınlar. Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, kanunun teklifinde, müstaceliyet teklif edilmiş... (Müstaceliyetle, müstaceliyetle sadaları)

Müstaceliyeti kabul buyuranlar ellerini kaldırırsın. Kabul edilmiştir. O halde kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler el kaldırırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

9. — *Safranbolu isyanında fer'an zimethal olanların affına dair kanun lâyhası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Safranbolu isyanında fer'an zimethal eşhasın affı hakkında kararname var. Bunu vakıtle Heyeti Vekile kararname şeklinde yapmış ve o şekilde göndermiştir.

Şükrü B. (Karahisarı Sahib) — Encüme gitmiş mi efendim?

REİS — Efendim, encüme gitmiş ve oradan çıkmıştır.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Affın hükmü iera olundu zannedirim. Teehhür etmemelidir.

REİS — O halde okuyalım efendim. Teehhür etmesin.

Kararname sureti

Mukaddema Bolu'da zuhur eden isyanın Safranbulu'ya da sirayeti üzerine İdarei Örfiye ilân edilerek kolordu kumandanlığının emri ile Safranbolu'da teşkil olunan ve fakat tasdikı memuriyetleri icra edilmeyip mukarreratı Kastamonu vilâyetince infaz edilmesi hasabiyle hakkı kazası olmamak lâzımgelen Divanı Harbi Örfice muhtelif cezalara mahkûm edilen eşhastan İstanbul'a ve dâhili memlekete firar etmiş olan eşhastan maada on beş sene küreğe mahkûm Safranbolu posta ve telgraf müdiri sabıkı Sabri ve on seneye mahkûm Yusuf Ziya ile cezayı nefye mahkûm Aktaş Müdürü sabıkı Hüseyin Avni ve Ziraat Bankası memuru sabıkı Ali ve orman muamelât memuru sabıkı Fikri efendilerin ve muhtelif cezalara mahkûm jandarma efradının af ve tahliyeleri muvafıkı ma-delet olacağı Kastamonu ve havalisi kumandan-

lığının ıgarına atfen Müdafaai Milliye Vekâletinden bildirildiği Dahiliye Vekâletinin 27 Teşrinisani 1336 tarih ve 7707 ve 2248 numaralı tezkeresinde gösterilmesine ve Bolu hâdisesinde methaldar olanların affedilmiş ve Safranbolu isyanı Bolu hâdisesinin neticei tabiiyesi bulunmuş olmasına göre balâda muharrerül esami mahkûminin mezkûr isyanda fer'an zimethal olmaları hasabiyle merkuamların dahi isyanda aslen methaldar olanlara kıyasen af ve itlakı ve keyfiyetin Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine arzı Heyeti Vekilenin 15. XII. 1336 tarihindeki içtimanda takarrür etmiştir.

15 Kânunuevvel 1336

NAFİZ B. (Canik) — Efendim affedilebil-mek için ortada bir mahkûmiyeti megrua bulunmak lâzımgelir. Okunan mazbata münderecatına nazaran Safranbolu'da teşkil edilen Divanı Harbin, usul ve kanuna tevfikân tasdika iktiran etmediği ve binaenaleyh hakkı kazası olmadığı anlaşılmaktadır. Mazbata diyor ki, hakkı kazası olmıyan mezkûr Divanı Harbin verdiği hükümlerle mahkûm olan falan ve filân adamların affını teklif ederim. Bendeniz bunda mantık görmüyorum. Esasen hakkı kazası olmıyan Divanı Harbin verdiği hükümler keen-lemyekündür. Binaenaleyh burada affedilecek birşey yoktur. Kahr ikinci bir mesele, faili asliler affedildikten sonra fer'an zimethal olanların affı meselesidir ki, bu da Bolu isyanında methaldar olanlar için bir affı umumi ilân ile kabili haldir. Bu suretle afları caiz değildir.

Bundan başka nazarı dikkati celbedecek bir nokta daha vardır. Safranbolu'da gayrikanuni olarak teşekkül eden Divanı Harbin verdiği hükümlerden dolayı ihtimal idam edilen ve başka suretle tecziye edilen adamlar da vardır. Hilâfı kanun aharı tecziye edenlerin de tecziye edilmesi lâzımdır. Bu Divanı Harbi kim teşkil etmiş, neden gayrikanuni bir Divanı Harbin böyle hilâfı kanun ceza vermesine mahal bırakılmıştır? Bu mesele de ayrıca tetkik edilmelidir. Ve bu mazbatada sırf o mahalle o muhite göre bir af ilânı lâzımgelir. Başka türlü afları kabil değildir. Benim noktai nazarı budur.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Nafiz Beyin söyledikleri kanun noktai nazarıdan varittir. Bakalım Adliye Encümeni ne

diyor. Adliye Encümeni kabul etmiş mi, etmemiş mi? onu anlıyalım.

Adliye Encümeni mazbatası

Safranbolu isyanında zimethal olan eşhasın affı hakkındaki Heyeti Vekilenin 15 Kanunu evvel 1336 tarihli kararnameyi tetkik ve müतालâa olundu. Kararnameyi mezkûre münderecatı encümenimizce de muvafık görülmekle aynen kabulü ittifakla tensibolunarak tasdikı Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

25 Şubat 1337

Reis	Mazbata Muharriri	
Eskişehir	Namına Kâtip	
Abdullah Azmi	Sinob	
	Mehmed Şevket	
Âza	Âza	Âza
Kırşehir	Erzurum	Yozgad
Müfid	Hüseyin Avni	Rıza
	Âza	
	Kângırı	
	Neşet	

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Meclisten kararname çıkmaz efendim. Bunu kanun şeklinde tesbit etmek lâzımgelir.

REİS — Bunu encümen yapmamış, Heyeti Vekileden bu şekilde geliyor, isterseniz tekrar Adliye encümenine havale edelim, orada bunu kanun şekline koysunlar ve Nafiz Beyin müतालâtını nazarı itibara alsınlar.

Adliye Encümenine iadesini kabul eden lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

10. — *Kângırı Mebusu Tevfik Efendi ile arkadaşlarının, Müftülerin muamelei tekaüdiyeden istisna edilmelerine dair kanun teklifi ve Şeriye ve Kavanini Maliye encümenleri mazbataları (2/315)*

REİS — Müftülerin tekaütlükten istisnalarına dair bir teklifi kanuni var, onu müzakere edelim.

Riyaseti Celileye

Mülkiye tekaüt Kanununun birinci maddeyle emri tekaütten hariç ad edilen memurin hakkındaki (ve ahali intihabiyle tâyin olunmayan) cümlesinin tefsirini mutazammın akdemece Şûrayı Devlet heyeti umumiyesince ittihaz edilen kararı mutazammın mazbata da müftülerin intihabi ahali ile memuriyetleri iera buyrulmak-

ta olduğundan kendilerinin Hazineden tahsisat ile tavzif edilmekte olsalar dahi kanunu mezkûrun cereyanı ahkâmından hariç addedilmeleri tabii bulunduğu beyan ve maddeyi mezkûre bu suretle izah ve tefsir kılınmış idi. Filhalka kanunun bu veçhile tefsiri olmasa dahi vazifei âliyyeyi ifta mahza bir mesleki celili ilim olmak itibariyle müftülerin ifayı vezaifi memuriyete muktedir olamayacak derecede âlil ve mariz oldukları fennen sabit olmadıkça tahdidi sin ve hizmetle icrayı tekaütleri münasip olmayıp memleketimizin cemaati İslâmiye hayatında ciheti camia olan ve fimabaat bu hususa daha ziyade ehemmiyet ve kuvvet izafesi elzem bulunan makamı ifdada mesaisinin devam ve temadisiyle fezailinin izdiyade yüzünden daha ziyade müfit unsurlar halinde beynelemaa şeref ve nüfuzlarına hâdim olmak üzere müftülerin tekaüt muamelesinden istisnaları hakkında merbut teklifi kanuniyi arz eyleriz.

Kângırı	Ankara
Tevfik	Mustafa
Kângırı	Karahisari Sahib
Said	İsmail Şükrü

Müftülerin tekaütten istisnası hakkında kanun

MADDE 1: — Alelûmum kaza ve vilâyat müftüleri ifayı iftaya muktedir olamayacak derecede âlil ve mariz oldukları sabit olmadıkça muamelei tekaüdiyeden müstesnadır.

MADDE 2. — Bu veçhile mâlûliyetleri fennen sabit ve ledeliktiza mazul olan müftüler hakkında Mülkiye Tekâüt ve Mazuliyet Kanunu mucibince muamele olunur.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Umuru Şeriye ve Maliye Vekâletleri memurdur.

Şeriye Encümeni mazbatası

Müftülerin vazifei iftayı ifaya muktedir olmayacak kadar alil ve mariz oldukları bilmuayene fennen sabidolmadıkça kendilerinin altmış beş yaşını ikmal eylemiş olsalar dahi muamelei tekaüdiyeden istisnalarına dair Kângırı Mebusu Hacı Tevfik Efendi ile rüfekasının işbu teklifi kanunileri ve esbabı mucibe lâyihası encümenimizce müतालâa kılındı. Malûm olduğu veçhile

doğrudan doğruya ulemayı mahalliye arasında cemaati mahalliye nin intihabiyle yahut ulemayı mahalliye bulunmayan yerlerde havaleli hukuk tarikiyle Umuru Şeriye Vekâletince tâyin buyurulmakta olan müftüler, alelîtlak salâhiyetleri hukukan efali kaziyeye ve idariye ve ameliyatı maddiye ile iştigalden ibaret olarak tavsif edilen memurun idâdında olmayıp aslen sıfatı temsiliyeyi haiz ve istilâhı şer'ide dahi (memur) tavsifinin aksine olarak (iftâ ile mezun) vasfı şazi ile muarref olduklarına ve vâkıa müftüler Devletçe muhassasatı muayyene ile muvazzaf iseler de mesaili hayatiyemizden olan cemaati İslâmiye teşkilâtı noktasından dahi ehemmiyeti mahsusa ile nazarı dikkate alınmak iktiza eyler ki, her yerde teşkilâtı islâmiye cüzülerinin eiheti camia ve reisi tabiîsi müftüler olmak lâzımgelip bu maksatlarının sureti mükemmelede tesisi ile kendilerinin teşkilâtı mebrure dâhilinde ikdarları zamanı mesuduna kadar Devletçe muhassasat ile tavsif buyurulmuş olmaları vaziyeti hakikiyei temsiliyelerine irası halel edemeyeceği gibi meclisi mahallideki sıfatları da vaziyeti temsiliyelerinin bir neticei zaruriyesi olduğu müstağniî beyan ve bilhassa ilimle iştigal edenlerin tekrim ve kemale ve madamel-hayat tekâmüle tevdieleri yine ilmin ve ilmücelili dinin şeri mahsusası cümlesinden olup bütün dünyada ilme vakfı hayat edenlerin azil ve tekaüt takyidinden istisnalarına dair hukuku mahsusa mevzu ve mer'i idüğü azadei ityan bulunduguna mebni teklifi mezkûr maalsükran tasvip ve yalnız birinci maddesi; «Fennen sabit oldukça» cümlesinden sonra bir de «Yahut arzuyu zatileriyle tekaütlerini talebeylemedikçe» cümlesinin de kayıt ve ilâvesi suretiyle tadil kılınmış olmakla havale mucibince kavanini Maliye Encümenine tevdi olunur.

27 Haziran 1337

İlmiye Encümeni Reisi Mazbata M. namına

Fehmi	Sabit
Kâtip	Âza
Sabit	Hüseyin Hüsnü
Âza	Âza
.....	Abdülğafur
Âza	Âza
Âtif	Siird
	Salih

Âza
Tevfik

Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

Bilûmum müftülerin ifayı vezaifi iftaya muktedir olamayacak derecede alil ve mariz oldukları fennen sabit olmadıkça tekaüde sevk edilmemeleri hakkında Kângırı Mebusu Tefvik Efendi ve rüfekasının Heyeti Umumiyyeden muhavvel teklifi kanunisi ve Lâyiha ve Şeriye encümenleri mezbabı encümenimizde kıraat ve tetkik olundu. Teklifi mezkûrun Kavanini Maliye Encümenine eiheti taallûku görülemediğinden Riyaseti Celileye takdimi karargir oldu.

Encümen Reisi	Âza
Erzurum	Tokad
Hüseyin Avni	Mehmed Rifat
Antalya	Kütahya
Ali Vefa	Cemil İsmet
İçel	Kayseri
Haydar Lûtfi	Rifat

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Hayır, sesleri) Birinci maddeyi okuyoruz:

Müftülerin tekaütten istisnası hakkında Kanun

MADDE 1. — Alelûmum kaza ve vilâyet müftüleri ifayı iftaya muktedir olamayacak derecede alil ve mariz oldukları sabit olmadıkça veyahut arzuyu zatileriyle tekaütlerini talep eylemedikçe muamelei tekaüdiyeden müstesnadır.

BİR MEBUS BEY — Liva kelimesinin ilâvesini rica ederim.

BEHCET B. (Kângırı) — Vilâyet ve kaza kelimelerinin kaldırılmasıyla madde tashih edilmiş olur. Alelûmum müftüler denilmelidir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Böyle denilirse alay müftülerine de şâmil olur mu? Lâyihayı teklif eden alay müftülerini nazarı itibara almamış, sonra da bir mahzur tevellüdetmesin.

VEHBİ B. (Karesi) — Müftü deyince kaza, liva müftüleriyle bâzı nahiyelerde bulunan müftülere şâmidir. Alay müftüsüne daima alay müftüsü denir. Onlar müftülere dâhil değildir. Bu mesele zapta geçtikten sonra daha ziyade tavazzuh eder.

REİS — Bir teklif var, kaza ve vilâyet tâbiratını kaldırırsak umumi olur, diyorlar. Bâzı arkadaşlar da alay müftüleri için itiraz ediyor. Vehbi Bey buna cevap verdi ve zapta geçerse bu

suretle tefsir edilir dediler. Kaza ve liva kelimelerinin maddeden tayyını kabul ediyor musunuz? (Hay hay sesleri)

HAŞİM B. (Çorum) — Onların mazeretini kim tâyin edecek?

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — (İftayı ifta) denilmemelidir. Yalnız (ifta) kâfi.

ALÎ SÜRURÎ Ef. (Karahisarî Şarki) — Reis Bey; fennen kelimesinin ilâvesi lâzımgelir. (Doğru doğru sesleri)

REİS — Kelimenin ilâvesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Başka söz istiyen var mı, efendim? Şu halde başka söz istiyen yok.

HAŞİM B. (Çorum) — Esasen bu maddeye ihtiyac yoktur.

MADDE 1. — Alelûmum müftüler iftaya muktedir olamıyacak derecede alil ve mariz oldukları fennen sabit olmadıkça veyahut arzuyu zatileriyle tekaütlüklerini talebeylemedikçe muamelei tekaüdiyeden müstesnadır.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Muamelei tekaüdiyeden müstesnadır, tekaüde sevk edilemez, denilince başka mânâyı ifade eder. Burayı (Müstesna tutulurlar) dersek şiveye mugayiretten kurtarmış oluruz.

REİS — Hakikaten (Muamelei tekaüdiyeden müstesnadır) cümlesi karışıktır. Bendeniz bir şey teklif edeceğim : Tahdidi sinne tâbi olamaz diyelim.

VEHBÎ B. (Karesi) — Reis Bey! Tahdidi sin olmaksızın da, (65) yaşına girmeksizin de müddeti tekaüdiyesini doldurmuş olanlar bulunabilir. Ve olabilir ki, (65) yaşına girmiş olsa dahi tekaüde dâhil olmaz. (O demektir sesleri) Altmış yaşına girmiş bir müftü olur. Müddeti tekaüdiyesini doldurmuş olur. Tahdidi sinne tâbi değildir. Fakat tekaüde sevk edilebilir. Yoksa tahdidi sin olamaz, talebeylemedikçe tahdidi sinne tâbi tutulmaz, bunun için tekaüde sevk edilemez demek lâzımgelir.

REİS — Maddeyi son şekli ile bir daha okuyalım.

MADDE 1. — Alelûmum müftüler iftaya muktedir olamıyacak derecede alil ve mariz oldukları fennen sabit olmadıkça, veyahut arzuyu zatileriyle tekaütlüklerini talebeylemedikçe tahdidi sinne tâbi olamaz ve tekaüde sevk edilemezler.

REİS — Efendim, bu maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 2. — Bu veçhile mâlûliyetleri fennen sabit ve lediliktiza marul olan müftüler hakkında Mülkiye tekaüt ve mazuliyet Kanunu mucibince muamele olunur.

REİS — Efendim, bu maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REİS — Efendim, bu maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Umuru Şeriye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Uslû müzakereye dair Emin Beyin bir takriri var. Kanunun müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyor. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Tâyini esami lâzımdır. (Hacet yok sesleri) (Gürültüler)

VEHBÎ B. (Karesi) — Efendim, tâyini esamiye lüzum yok, bütçeye zam ve tenzil yok ki.

REİS — Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, on beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İKİNCİ CELSE

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KATİP : Kâtip makamında Faik Bey (Edirne)

REİS — Celseyi açıyorum.

11. — *Adliye Encümeninin, Hiyaneti Vataniye Kanununun sekizinci maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/332)*

REİS — Hiyaneti Vataniye Kanununun 8 nci maddesinin tadiline dair olan teklifi kanuniyi müzakere edeceğiz.

9 Temmuz 1337

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti Vataniye Kanununun sekizinci maddesini muaddil maddei kanuniye

Hiyaneti vataniye ceraiminden dolayı Bida-yet mahkemesinden sâdır olan mukarreratın infazı Büyük Millet Meclisinin tasdikine vabeste bulunduğu 29 Nisan 1336 tarihli Hiyaneti Vataniye Kanununun sekizinci maddesi iktizasından ise de maddei mezkûrenin istisnai bir şekilde tesbiti kanunu mezkûrun hini tanziminde Mahkemei Temyizin müteşekkil olmaması ve Meclisin henüz küşadedilmesi hasebiyle bu gibi mevaddı tetkika vaktinin müsait bulunmamasından neşet etmişti. Ahiren Mahkemei Temyiz teşekkül ederek ifaiyi vazife etmekte bulunmasına ve keyfiyetin Büyük Millet Meclisince ferden ferda tetkiki müteassir olmasına binen bu babtaki mukarreratın tetkikinin Mahkemei Temyize tevdi ve mezkûr sekizinci maddenin bu dairede tadili encümenimizce tensibedilmiştir. Ancak Hiyaneti Vataniye Kanunu birçok ahkâmı istisnaiyeti ihtiva eylemekte olmasına mebni Mahkemei Temyizece iera kılınacak tetkikatta da bâzı hususâtın istisnai bir şekilde vaz'ına lüzum hissedilmiş ve bundan dolayı berâet veya ademimesuliyet kararlarıyla vazife ve salâhiyet gibi mukarreratın müddeiumumiler veya alâkadarlar tarafından ita olunacak temyiz istidaları üzerine bittetik âdi-

yen nakız ve yeniden bilmuhakeme tahakkuk edecek hale göre hüküm itası ve hüküm ilâmlarının yalnız vazife ve salâhiyet ve tahkikatın hükme müessir olacak surette noksanından iptali hakkı mucibolacak surette usulü muhakemeye mugayeretinden ve hükmün kanuna muhalefetinden nakzolunabileceği hususları da tasrih kılınmış, binanaleyh maddei mezkûre şekli âtide tesbit olunmuştur:

MADDE 1. — 29 Nisan 1336 tarihli Hiyaneti Vataniye Kanununun sekizinci maddesi berveghiâti tadil olunmuştur :

«İşbu kanuna tevfikân mahakiminden sâdır olan mukarrerattan mahkûmiyeti mutazammın olanlar re'sen ve beraet veya ademimesuliyet ile vazife ve salâhiyet gibi mukarrerat müddeiumumilerin veya alâkadarının istidalarına binâen Mahkemei Temyiz Ceza Dairesince mevaddı saireye tercihan tetkik olunur. Mahkemei Temyiz Ceza Dairesi ahkâm ve mukarreratı mezkûreyi vazife ve salâhiyetten ve tahkikatın hükme müessir olacak surette noksanından ve iptali hakkı mucibolacak surette usulü muhakemeye ademiriyetten ve hükmün kanuna muhalefetinden nâşi âdiyen nakız ve o dairede ifayı muamele etmek üzere hükmü veren mahkemeye iade eder. Nakız kararlarına karşı ısrar caiz değildir. Mahkemei Temyizece tasdik olunacak mukarrerattan yalnız idam hükmünü şâmil olanlar Büyük Millet Meclisinden iradei-milliyesi badelistihsal infaz olunur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Encümenimizce doğrudan doğruya ekseriyetle tanzim kılınan işbu lâyihai kanuniye müstaceliyet kararıyla müzakere edilmek üzere Heyeti Umumiyyeye teklif olunur.

Reis
Eskişehir
Abdullah Azmi

Mazbata Muharriri
Sinob
Mehmed Şevket

Kâtip	Âza	Âza
Kâğıdı	Sinob	Konya
Neşet Nâzım	Hakkı Hami	
	Âza	
	Niğde	
	Hilmi	
Hini imzada bulunamadı		
	Âza	
	Konya	

Hiyaneti Vataniye Kanununa tefvikan verilen hüküm ilâmatının tetkik ve tasdiki Mahkemei Temyize verildiği takdirde kanundan beklenen fayda ref'edilmiş olacağından Meclisçe müntahap bir heyete tevdi muvafık olacağı mütalâasıyle işbu kanuna muhalifin.

Refik

Âza

Antalya

Meclis tarafından ayrıca teşkil edilecek encümene verilmesine taraftar ve binaenaleyh şu şekle aleyhtarım.

Halil İbrahim

REİS — Efendim zaten bir maddeden ibaret bir kanundur. Heyeti umumiyesiyle maddeler ikisi beraber müzakere edilecek. Söz alanlar sıra ile buyursun.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Hiyaneti Vataniye Kanunu malûmâliniz istisnai bir kanundur. Meclisin meşruiyetine istisnai mutazammın vukubulacak hareketten dolayı mücrimin mahakimi nizamiyeye istisnai bir surette verilmiştir. Hiyaneti Vataniye Kanunu Kavanini umumiyei devlete, kavanini mevzuamıza birçok noktai nazardan tearuz etmektedir. Ahvali fevkalâdenin icabettirdiği bu kanun Meclisimizde bu fevkalâdeliği daima muhafaza etmiştir. Ve bu itibarla istiklâl mahkemeleri yapılmıştır. İçimizden ayırdığımız arkadaşlara fevkalâde salâhiyet verilmiştir. Elyevm onları istihdam etmekte ve bu kudretini muhafaza etmektedir. Şimdi hiyaneti vataniye cürmünden dolayı mahkûm olan kesânın evrakını Mahkemei Temyize tevdi etmek zannederim doğru değildir. Mahkemei Temyiz bir heyeti âliyei kanuniyedir. O bütün hükümlerin, vâzı kanunun maksadı dairesinde ve kanun dairesinde çıkmasına dikkat eder ve o dairede hükümlerin çıkmasını hedef ittihaz eder. Halbuki biz bu

rada bazan memleketin bugün içinde bulunduğu inkilâbı kendimize göre yürütmek için bir düstur ittihaz etmişiz ve o daire dâhilinde hizmet ve hareket ediyoruz. Ve onun icabatı olarak mesele istiklâl mahkemeleri yapıyoruz. Nasıl olur da biz bu salâhiyeti doğrudan doğruya vâzı kanunun maksadını hedef ittihaz eden Mahkemei Temyize verebiliriz? Halbuki burada bir de siyaset vardır. Mahkemelere siyaset girmez. Biz Mahkemei Temyizi siyasete iştirak ettirmiş olursak memleketimizde adliyemizi kaldırmış oluruz. Siyasetin mahkemeye girdiği gün adliyenin öldüğü gündür. Binaenaleyh bendeniz bu salâhiyetin Mahkemei Temyize verilmesine katiyen taraftar değilim. Ancak şunu da itiraf ederim ki; buna da saik olan ahval vardır. Ve her gün tecelli etmektedir. Heyeti Aliyeniz doğrudan doğruya ya salâhiyattar olduğu halde bunu yegân yegân tetkik ve tasdik etmek imkânını müteassir görüyoruz. Ne olabilir? İçimizden ayırdığımız üç arkadaşta verdiğimiz bütün salâhiyetlere binaen istiklâl mahkemelerinin bilâ tasdik vermiş oldukları hüküm infaz ediliyor. Binaenaleyh tarafınızdan intihabedilen Adliye Encümenindeki arkadaşlarınızda da bu vazifeyi tahmil edebilirsiniz. Yahut onu yapmazsanız içinizden ayrılacak sahibi ihtisas bir encümeni mahsus ta bunlar tetkik edilebilir. Çünkü Meclisi Âlinin noktai nazarını; en iyi bilen arkadaşlardır. Mahkemei Temyiz bunlara lâyük olduğu veçhile infazı nazar edemez zannederim. Bunun için bu kanunun heyeti umumiyesinin reddi ile şimdi takdim edeceğim tahrir veçhile bir encümene verilmesini teklif ederim. Nitekim İstiklâl mahkemelerinde üç arkadaşımıza bunu tevdi edip dururken ve onlar o suretle icrayı ahkâm edip dururken on beş kişilik bir encümeni mahsus teşkil edip bu mazbatayı o encümene vermemek, zannederim doğru olamaz. Ya Adliye Encümenine verilir veyahut içimizden sahibi ihtisas olan arkadaşlardan on beş kişilik bir encümen ayrılır, o encümende ya tasdik edilir veya reddedilir, icabı kanunisine göre muamele yapılır ki, bu daha muvafık olur.

HASİB B. (Maraş) — Burada teklif sahibi var mı, kimse yok galiba..

ALİ SÜRURİ (Karahisarı Şarki) — Teklif eden arkadaşlarımda kimse yok zanne-

diyorum. Şükrü Bey biraderimiz gibi encümenin ekalliyet reyini teşkil edenlerin lehinde bulunacağım. Bir kere encümen bu lâyiha'nın teklifinde iki sebep gösteriyor. Birisi bu kanun kabul edildiği zaman Mahkemei Temyizin müteşekkil olmaması. İkincisi, Meclisin bu gibi mesaili tetkika vaktinin müsait bulunmaması. Bendeniz bu iki sebebin ikisini de vârit görmüyorum. Vâzın kanun olan Meclisi Âliniz katiyen böyle bir sebep tasavvur etmemiştir. Zabıtnamelerde böyle bir şey yoktur. Ve esasen bu sebepler gayrimâkul, gayrivârittir. Çünkü Mahkemei Temyizin o zaman müteşekkil olmaması acaba bu gibi hükümlerin Adliye Encümenince tetkikine bir saiki hakiki olabilir mi? Bu kadar cünai hükümler vardır. Onlar yüzüstü bırakıldığı halde neden acaba yalnız bunlar Adliye Encümenine alınıyordu, bu elbette makbul bir sualdir.

İkincisi : Meclisin zamanı müsait değil imiş. Efendiler; hukukan ve maslahaten vazifesi dâhilinde olmıyan bir işi Temyiz Dairesine gördürmek muvafık olabilir mi? Hiç muvafık değildir. Bunlar böyle malûm olduktan sonra Mahkemei Temyize hakkı tetkik vermek muvafık mıdır, değildir? Bendenizce muvafık değildir. Çünkü ahkâmı sairenin temyiz ve tetkikiyle hiyaneti vataniye hükümlerinin Meclisi Âlice tetkik ve tahkikinde büyük bir fark vardır. O da hâsıl olan edillenin derecesi kuvvetinin tâyin ve takdiridir. Çünkü malûmuâliniz Mahkemei Temyizde bu hakkı takdir yoktur. Yani hükmü veren mahkemenin edillenin derecesi kuvvetini tâyin ve takdir hususundaki hakkına Mahkemei Temyiz hiçbir vakit müdahale edemez. Eğer mahallî mahkemesi edilleyi kâfi görmüş ise edille için Mahkemei Temyiz bu gayrikâfidir diyemez. Halbuki hiyaneti vataniye hükümlerinin temyizinde Meclisi Âliniz bu hakka maliktir. Ve ruhu mesele de budur. Binaenaleyh Adliye Encümeni bu hakkı tetkiki Mahkemei Temyize vermeyi tensibederken, hakkı takdiri de beraber vermek isteseydi belki bir dereceye kadar şayanı kabul olabilirdi. Mamafih bâzı arz edeceğim mahsurlar vardır. Encümen Mahkemei Temyizin esnayı tetkikinde ne gibi şeylerden dolayı hükümleri nakzedebileceğini, bâzı şeyleri istisna ederek söylüyor. Onlar bisut bir yazı karaltısıdır. Mahkemei Temyize Meclisi Âli arz ettiğim hakkı takdiri verecek olursa olur. Çünkü Mah-

kemei Temyiz Heyeti öteden beri tetkikatı sairede kendilerinin alışmış oldukları usul ve adât ne ise onun haricine çıkamaz. Hiyaneti Vataniye cürümleri malûmuâliniz Meclisin teşekkülünden sonra vasfı cürmiyet almıştır. Yani fevkalâde bir cürümdür. Adliyenin Temyiz kısmında, Temyiz Mahkemesinde rüyetine lüzum gösteriliyor. Esasen bunlar Mahkemei Temyize gidecek olursa kâffesi mufavvazdır. Çünkü bidayet mahakimi cinayeti rüyete salâhiyettar değildir. Onlar yalnız mücazâtı tedibiyeyi usulü dairesinde muhakeme edebilir ve ona göre hüküm verebilir. Mücazâtı terhibiyeyi istilzam eden muhakematı rüyete mezun değildir. Şimdi bizim fevkalâde olarak usul hilâfına vereceğimiz yalnız bir mezuniyet ve salâhiyetle bu meseleyi Mahkemei Temyize yine ita edemeyiz. Evvelemirde usulü Muhakematı Cezaiye Kanununun birçok mevaddını tadil etmeliğimiz lâzımgeliyor. Usul ve eşkalın dahi fevkalâde olması iktiza eder. Meclisten ayrıca teşekkül edecek bir encümene vermek muvafıktır. Eğer Adliye Encümeninin hakikaten kendi meşgâli hazırası buna müsait değilse Meclisi Âliden nasıl Şûrayı Devlet Makamına kaim bir heyet teşekkül ettiyse, öyle bir heyet teşkil olunarak, Heyeti Umumiyyeye uğramamak şartıyla hakkı tetkiki icra eder. Vereceği karar mahallinde icra olunur. En muvafık usul budur. Şükrü Bey biraderimizin de zaten maksatları budur. Teşkil olunacak encümenin kaç kişiden ibaret olacağı Meclisi Âlinin bileceği bir meseledir. Fakat Şûrayı Devlet Makamına kaim olmak üzere teşkil olunan heyet hâlâ zannedirim inikadedip de ifayı vazifeye başlamıştır. Âzanın o kadar çok olmasında muhasse-nat yoktur. Bendeniz beş kişi olmasını kâfi görüyorum.

SIDKI B. (Malatya) — Bu Hiyaneti Vataniye Kanununu biz ahvali fevkalâde karşısında tanzim ettik. Çünkü Meclisin meşruiyeti hakkında ve aleyhinde olarak ezhamı umumiye taglit ediyor, bâzı kimseler Meclis aleyhine birtakım teşebbüsatta bulunuyorlardı. Bu teşebbüsâtın önünü almak için, fevkalâde bir kanuna lüzum görüldü. Bundan dolayı bu kanunu Heyeti Âliyeniz tanzim etti, tertip etti. Bir hiyaneti vataniye cürmü ceraimi siyasiyedendir. Bu fevkalâde ceraimi siyasiye için vaz'ettiğimiz mevaddı kanuniye de fevkalâdedir. Şimdi biz bunu bir usulü kanuniye irca etmek istiyoruz. Tabakatı mahakim-

den salâhiyet dairesinde südur etmiş ahkâm gibi bunları da derecei müntehaj kanuni olan Usulü Muhakematı Cezaiye tadil edilmedikçe doğrudan doğruya bu hükümlerin Mahkemei Temyize sevk etmek gülünç olur. Çünkü, bir tarafı muhalifi kanun, diğer tarafı muvafıkı kanun, karma karışık, alelaceip bir şekil ahr. Şimdi, bu salâhiyeti verdik bidayet mahkemelerine, pekâlâ, bidayet mahkemesi eğer yalnız hiyaneti vataniye itibariyle bu salâhiyeti haiz olacaksa, demek ki âzası tamamdır. Ceraimi sairedê dahi aynı suretle cinayeti rüyete mezundur. Sonra, mesaili cinaiye heyeti ithamiyeden geçecek, bunların hiçbirisi heyeti ithamiyeye uğramıyor. Bir kere, kanunun heyeti ithamiye bahsi tadil edilmek lâzımdır, o, tadil edilecek... Şu halde bizim tarafımızdan şimdi böyle fevkalâde verilen hükümler sırf ahkâmı siyasiyedendir, ahkâmı kanuniyeden değildir. Siyasi olan ahkâmı kanuniyi bir mahkemeye sevk etmek suretiyle tedvir etmekte dahi doğruluk yoktur. Şu halde bu ceraimi siyasiyenin mercii tetkiki yine mutlaka bu Meclisi Âlidir. Çünkü kanuna tevafuk ederek hüküm verir veyahut kanuna tevafuk etmiyerek kanaati viedaniye üzerine hüküm verir. Biz şimdiye kadar burada birçok ahkâmı tasdik ettik. Yaptığımız tasdik; yalnız bize mesailin mebadisi üzerinden bir malûmatı iptidaiye kabîlinden olarak fıkrai hükmiyeyi okuyoruz. Sonra, bu fıkrai hükmiye üzerine bir kanaat hâsıl ediyoruz. Fıkrai hükmiyede şahudun şahadeti; diyor... Halbuki biz şahudun şahadeti üzerine hiç imali fikretmemişizdir. Bunlar yalnız encümence tetkik edilir. Eğer encümenin tetkiki kâfi ise burada hüküm tasdik etmelidir. Yeniden neden tetkik oluyor ve mesele burada niye tekrar mevzu bahis oluyor ve buna neden lüzum görülüyor? Yok, encümenin tetkiki de kâfi değil de daha âli tetkikat yapmak istiyorsak, şu halde bunu böyle eldeki mahakimi umumiyeye sevk etmek suretiyle ve onların da kanuna tevafuk etmeyen usullerine terk etmekten, irca etmekten ise mademki bu doğrudan doğruya Meclise aittir, Meclis ya bir heyeti tetkikiye teşkil eder ve bunlar o heyeti tetkikiyede tetkik edilir, sonra bize gelir, tasdik ederiz veyahut doğrudan doğruya o heyeti tetkikiyeye bir salâhiyeti kâmile veririz, onlar tetkik eder, muvafık derler, çıkar gider. Fakat bu heyeti tetkikiyenin

tasdiki için derecei kâfiyede birçok mesaili mühimme vardır ki, siyasetin buraya uğraması lâzımdır. Behemehal idam cezaları Meclisin tasdikine iktiran etsin deniliyor. Şu halde; cezanın büyüğü, küçüğü olmaz; kâffesinin böyle bir encümende tetkikinden sonra Meclisin de tasdikine iktiran etmesi şarttır. Çünkü; birçok mesaili siyasiye zuhur eder ki, ileride Meclis salâhiyetini o tetkik komisyonuna havale eder; Meclisin tetkik salâhiyeti kalmaz. O zaman vebal Meclisin üzerinde, salâhiyet diğerinin elinde olur..

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı sahib) — İstiklâl mahkemeleri nedir?

SIDKI B. (Malatya) — Bunun aksi hilâfül-kiyastır..

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Aynı esbabdandır.

SIDKI B. (Devamla) — Aynı esbab olamaz..

Ceraimi muhtelifeye karşı heyetin tetkiki behemehal lâzımdır. Heyetçe tetkik edilmezse vebal bizde, salâhiyet başkasında kalmış olur.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim, Adliye Encümeninin hiyaneti vataniye cürmünün tetkiki hakkındaki maddei kanuniyeyi tanzim etmekten maksadı doğrudan doğruya kendi arzusuyla ve kendi hareketiyle değildir.. Meclisiâlinin ihsas ettiği bir kanaattedir. Rûfekadan birinin verdiği bir takrirledir ki, biz bu hükmü anlamıştık. Evrak okunsun, evrakın münderecatına ıttıla kesbedilsin. Hükmü idamı, hattâ üç senelik hükmü bile tasdik edemeyiz gibi bir arzu ile evrakın müzakeresi tehir edildi. Mahkemei Temyizde tetkik edilmesi için bir takrir verilerek Heyeti Umumiyede tasvibedildi ve Adliye Encümeni de şu şekli maddei kanuniye olarak tesbit etti. Hiyaneti vataniye cürümlerinin fimabait Mahkemei Temyizce müntehaz mukarreratın bâzısında istisna edilmekle beraber esas itibariyle tetkikini ve Mahkemei Temyize verilmesine dair bir maddei kanuniye tanzim ettik. Arkadaşlarımızın itirazatı iki noktayı ihtiva ediyor. Biri Hiyaneti Vataniye Kanunu fevkalâde bir ihtiyaçtan mütevellittir. Meclisin meşruiyetine muhalefeti mutazammın ceraimi mahsustur. Binaenaleyh bunun Meclisçe tetkiki lâzımdır. Mahkemei Temyiz ahkâmı adiyeyi kavanin ile mukayettir, bu olamaz deniyor. Buna aklım ermiyor. Meclisi Âli Hiya-

neti Vataniye Kanununu tanzim etmiş, hududunu tesbit etmiş ve hiyaneti vataniye cürümlerini Bidayet Mahkemesine vermiş. Usulü Muhakematı Cezaiye Kanunu dairesinde muhakemesi cereyan ediyor. Yani arasında ne fark var? Hiyaneti vataniye deavisinin Mahkemei Temyize gitmesi arasındaki fark, hiyaneti vataniye ceraiminin kısmı küllisi cinayet olduğu halde cinayet mahkemesinde muhakemesi icra edilmeyip Bidayet Mahkemesinde muhakeme edilmesindedir. Yoksa-usul itibariyle şahidin celp ve istimai ve o cürme terettübedecek cezanın verilmesi itibariyle Bidayet Mahkemesi bir fevkalâdelik yapamadığı için Meclisi Âlinizce evrakı tetkik etmek ve ona göre hükümleri tasdik etmek mecburiyetindediniz. Ahval ne kadar fevkalâde olursa olsun her halde bir şahsa, bir maznuna verilecek hükümde o cürmün aynı cezasını vermek ve o cürmün sübut ve ademisübutuna dikkat etmek lâzım, lâbüt, vaciptir. Mahkemei Temyiz de bir heyeti mütehassıstır. Binaenaleyh her zaman vazifeleri ve meslekleri itibariyle daha iyi tetkik edebilirler. Tasdik ve nakzettığı hükümlerde isabet yüzde seksen, yüzde doksan olur. Bütün teferruatıyla evrakın tetkikine imkân yoktur ve imkânı kanuni de mevcut değildir. Halbuki Meclisten müntehap bir heyete hiyaneti vataniye evrakının tetkikinin havalesi doğru değildir. Bendenizce Meclis âzalarını şu veya bu vazifeye, şu veya bu komisyona intihabetmek, şu veya bu işlerle onları meşgul etmek Meclisin haysiyetiyle mütenasip değildir. Evet, İstiklâl Mahkemeleri var. Evet, bu favkalâdedir. Fakat hiyaneti vataniyenin tetkiki için bir heyet Şurayı Devlet için bir heyet, diğer şey için bir heyet; sonra bu heyetleri başka şeyle işgal edemeyiz. Meclise iştiraklerinde bir mâna kalmaz. Meclisin asıl vazifesi felce uğrar, mesaisi za'fa uğrar. Meclis her şeyden müberra bir halde ancak vazifei asliye ile meşgul olması daha enfa'dır. Binaenaleyh bu maddenin kabulünü teklif ederim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisari Sahib) — Encümen namına mı söylüyorsunuz? Encümen namına söylüyorsanız bir şey soracağım:

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Hakki takdir malûmuâliniz Mahkemei Temyizde yoktur. Şimdi bu hak Mahkemei Temyize verilecek mi, verilmiyecek mi? Bu hususta encümenin

noktai nazarı neden ibarettir? Encümenin noktai nazarı Meclisi Âlice tetkikinde midir? Can noktası burasıdır. Cürüm ile ceza beyinde bir nispeti âdile bulunmak asıldır. Bu bilcümle milletlerce kabul edilmiştir. Ahkâmı şeriye-miz de bunn kabul etmiştir. Bu; esastır. Bu esastan tebaüdetmek olmaz. Hiyaneti Vataniye Kanunu tanzim edilirken tetkiki Meclise alınmış mıdır? Cürüm ile ceza beyindeki nispeti âdileyi Meclisin gözetmediğine dair bir kayıt yoktur.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisari Sahib) — Şimdi efendim Hiyaneti Vataniye Kanununun bir maddesinde bir cümle vardır, onda diyorki: Meclis, verilen hükmü muvafık görmezse ref'edebilir. Yahut ayrıca bir hüküm verebilir. Binaenaleyh Meclis hükmü ref'etmek kudretini haizdir. Mahkemenin vermiş olduğu hükmün fevkinde ve yahut dînunda bir hüküm vermek salâhiyetini haizdir. Bu salâhiyeti Mahkemei Temyize, bugünkü usulü mevzuai kanuniye dairesinde verebilir misiniz? Meclisin şu inkılâp avanında takibetmiş olduğu bir prensip vardır. O prensipe Mahkemei Temyizi tebaiyet ettirebilir misiniz? Eğer ettirirseniz, o gün Adliyeciliği, kanunu, adaleti öldürdüğümüz gündür. Geçen gün Meclis aleyhinde veyahut Meclis Reisinin aleyhinde bulunmuş bir papazın evrakı okundu. Meclis derhal galeyana gelmişti. Bu galeyanı millî içinde imhası lâzımgelir diye düşündük. Mahkemei Temyize gidecek olursa mahkeme bunu bir cerh vakası kadar bile mühim addetmez.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Rûfekayi muhtermeden bâzıları kanunları ikiye ayırdılar. Fevkalâde kanunlar, alelâde kanunlar... Bence kanunun alelâdesi yahut fevkalâdesi yoktur. Kanun kanundur. Meclisimizin çıkardığı Hiyaneti Vataniye Kanunu hukukçuların ve mahkemecilerin öteden beri takibettikleri ve ismine kanun dedikleri Ceza Kararnamesinden çok kuvvetlidir. Mahiyeti asliyesine, tarifine göre hakiki kanun aramak icabederse zannedersen hakiki kanunlar arasında Hiyaneti Vataniye Kanunu mühim bir mevki işgal eder. Hiyaneti Vataniye Kanunu siyasi bir kanundur, dediler. Halbuki tatbik etmekte olduğumuz Ceza Kanununa da eğer kanun demek sahîh ise Devletin emniyeti dâhiliyesini ihlâl gibi siyaset mahiyetini arz eden birçok mad-

deler vardır. Esasen bunu böyle düşünmeye hâcet de yoktur. Mahakim, ceraimi siyasiye ile, hiyaneti vataniye ile bilfiil meşguldür. Ve hükümlerini vermektedir. Verilen hükümlerin tetkik mercii de mahakimin müntehası olan Mahkemei Temyiz olmak katiyen lâzımdır. Şükrü Bey Hiyaneti Vataniye Kanununun vâzı Meclistir, binaenaleyh bunun tatbikine Meclis memur olursa iyi olur, buyurdular. Yalnız Hiyaneti Vataniye Kanununun değil bütün kavaninin vâzı meclisler olması lâzımdır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) Bendeniz böyle bir şey söylemedim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Kavanini çıkaran Meclis o kavaninin Hiyaneti Vataniye Kanununun tatbikatiyle de meşgul olabilir. Halbuki Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin buyurdıkları gibi, Meclis Hiyaneti vataniyenin ve hiyaneti vataniye ile de alâkadar olan cürmün hududunu tâyin etmiş tahdidetmiş bu dairede hareket olunması için bir kanun vaz'etmiştir. Binaenaleyh Mehkemei Temyiz bu hudut dairesinde hareket etmekle mükellef olacağına nazaran, Mahkemei Temyizin bu harekette siyasetle iştigal edip etmediği zannederim ki mevzu bahis değildir. Esasen cürüm cürümdür, ve siyaset ile iştigal etmek caiz değildir, denilirse ve bu ceraim siyaset olarak kabul edilirse mahakimi iptidaiye bu siyasetle meşguldür. Efendiler! Görüyoruz ki, aylardan beri Meclisin müzakere listesi hiyaneti vataniye koleksiyonu oldu. Meclis mesaili sairei asliyeyi bırakarak bu koleksiyonları karıştırmakla iştigal ediyor. Halbuki itiraf edelim ki, kemali dikkatle karıştıramıyoruz. Adliye Encümeni ne karar verirse o kararı dinledikten ve bazan fıkrayı hükmiyeleri okuttuktan sonra burada tasdik muamelesini icra

etmekten başka bir şey yapmıyoruz. Esasen Meclis bu kadar yapar. Çünkü Meclisin vazaifi asliyesi, hiyaneti vataniye mesailinin çok fevkinde ve başka mahiyettedir. Şükrü Bey, hiyaneti vataniye ile iştigal etmek üzere bir heyet teşkili lüzumundan bahsettiler. Efendiler; fiiliyatı göz önüne getirerek düşünürsek ne dereceye kadar müsmir faaliyet ve icraat çıkacağını anlarız. Eğer Meclis, Millet Meclisi değildir, mahkemedir, dersek, o vakit hiyaneti vataniye evrakını tetkik için bir heyet tefrik edelim. Yok Meclisin mahiyeti böyle değilse, hiyaneti vataniye mesaili Meclisin binası içerisine girmez ve girmemesi lâzımdır. Demin Mehmed Şükrü Beyefendi bir papas meselesinden dolayı hâsıl olan galeyandan bahsettiler. Efendiler; öteden beri bir şeye teşneyiz. Kanun devrinin bir an evvel gelmesi arzu ediliyorsa, her halde bu kanun ile daha ziyade alâkadar olan, mütehassıs olan mercilerine işi tevdi etmek zaruridir. Binaenaleyh her hangi noktadan tetkik edilirse edilsin, Meclisin mahiyeti hakikiyesiyle mütenasibolmayan hiyaneti vataniye mesailinin Meclis haricinde tetkik edilmesi lâzımgeldiği anlaşılır. Bendenizin anladığıma göre, mahakimin müntehası olan Mahkemei Temyizdir, biz hiyaneti vataniye mesaili gibi fer'î mesaille meşgul olacağımıza asıl mühim meselelerle meşgul olalım. Bunları da aidolduğu yerlere tevdi edelim. Ta ki, galeyana ile değil, hakiki bir kanun ile memlekette kanun devri başlasın.

REİS — Söz almış birkaç arkadaş daha var. Muvafık görüyorsanız gelecek içtimaa bırakalım.

Pazartesi günü içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(Celsenin hitamı : Saat 6)